

ELS CLÀSSICS

El desemparat
escrivent

JORDI NOPCA

L'escrivent Bartleby és, potser, el personatge més enigmàtic creat per Hermann Melville (1819-1891). El narrador del conte, encarregat d'un despatx d'advocats, recorda els mesos més estranys de la seva vida laboral. A més de treballar amb els copistes Nippers i Turkey i de l'aprenent Ginger Boy, el protagonista es veu obligat a contractar un quart treballador. "Esblaimadament pulcre, llastimosament reverible, incurablement desemparat": així descriu l'estrany Bartleby, que no triga a sacsejar l'equilibri precari del despatx negant-se a ocupar-se de les tasques per a les quals ha estat contractat. "M'estimaria més no fer-ho", diu, sense especificar mai el motiu de la negació. Tot i que en un principi el narrador de la història vol fer fora el treballador rebel, no triga a adonar-se de la seva honradesa "excepcional" i, especialment, del fet que treballa nit i dia, sense aturador (el somni de qualsevol empresari): "La cosa principal era que... hi era sempre!... al matí era el primer, durant el dia no es movia mai, i de nit era l'últim a marxar".

Bartleby l'escrivent (1856) és acompanyat de la *nouvelle* *El mariner Billy Budd*, publicada per primera vegada el 1924, més de tres dècades després de la mort de l'autor nord-americà. ➤

BARTLEBY
L'ESCRIVENT
HERMANN
MELVILLE
EDICIONS 62
TRAD. PEP JULIÀ
176 PÀG./9,95€
(DIUMENGE,
AMBLARA)

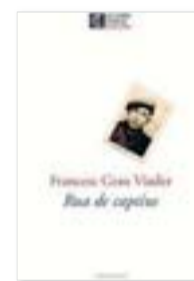
GETTY

Silenci a la cua
del ranxoMARINA
ESPASA

¿S'en recorden quan, per saber un número de telèfon, trucàvem? "Truca a informació!" Era molt útil. A poc a poc, però, el servei es va anar deslocalitzant i va arribar un moment que la persona que t'havia d'explicar com arribar al restaurant La Gran Muralla estava enxubada en una centralita de Colòmbia. El joc lingüístic es feia inevitable i la cantarella "no, por xamfrà no me viene nada" es va convertir en la resposta habitual i es va incorporar al càtleg de bromes.

La cosa no tindria tanta gràcia si el que busquéssim fos una cosa tan insòlita com un camp de concentració. I si el número que haguéssim marcat fos el de la Gran Centralita Espanyola, o el del Gran

Arxiu de la Memòria Històrica Nacional, diguin-ne com vulguin, que de totes maneres no existeix. No existeix un lloc que arxivi, estudiï o analitzi de manera sistemàtica la realitat dels camps de concentració que Franco va mantenir a Espanya fins a l'any 1947. Hi ha estudis que parlen de fins a mig milió de presoners. Sí, esclar, se n'han de tenir ganes, de buscar un camp de concentració. Ves quines idees, podent anar al restaurant. Passa que si s'hi han viscut mesos de penúries i s'hi han vist morir els millors companys de trinxera, potser hi ha alguna cosa que, quaranta anys més tard, t'obliga a tornar-hi. Això és el que li va passar a Francesc Grau i Viader (1920-1997), un soldat de la Lleva del Biberó que l'hivern del trenta-nou va caure presoner a prop de Balaguer i va passar uns quants mesos al camp

RUADE
CAPTIUS
FRANCESC GRAU
I VIADER
CLUB EDITOR
190 PÀG./16€

de concentració de Miranda de Ebro, a Burgos. Quaranta anys més tard, l'any 1980, va tornar-hi per activar el mecanisme de memòria que li permetés escriure *Rua de captius*, una crònica novel·lada angoixosa i magníficament escrita sobre aquella experiència. Llegint-la, tenim la sensació que passem fred als ronyons i a l'ànima.

Els records del trajecte que fan els soldats en tren i de l'estada provisional a la plaça de toros de Logronyo ja són espantosos. Tancats al passadís interior que envolta l'arena, els presoners deambulaven i miren angoixats uns mapes on cada dia es redibuixen les línies de l'exèrcit nacional, a punt de fer caure Barcelona. La ingenuïtat i l'esperança dels qui encara creuen en la victòria republicana fa por. No cal tenir gaire imaginació per pensar en les privacions i els patiments que suposa tancar centenars d'homes desesperats i atemorits en espais reduïts com un vagó de tren o un barracó, però sí que cal tenir molta sensibilitat per descriure-ho amb delicadesa, que és el que aconseguen Grau i Viader, a qui els afortunats lectors de *Dues línies terriblement paral·leles* (Club Editor, 2009) ja coneixien. *Rua de captius* n'és la pura continuació. S'ha acabat la guerra i els presoners republicans arriben al camp filferat on patiran la humiliació, la repressió i el càstig en carn viva. El ranxo és escàs, el fred intensíssim i les nits inacabables, traspasades de patiment i de converses infinites per pal·liar una mica la ràbia que senten d'haver-se convertit en uns vençuts, "una munió de criatures físicament acovardides i disposades a acceptar totes les humiliacions sense un sol crit de protesta". Una generació emmudida i obedient, de la qual duem la càrrega genètica.

En un postfaci que es fa curt, l'experta en literatura concentracionària Marta Marín-Dòmine parla de la importància que hem donat a les fosses comunes com a icones de l'anomenada "memòria històrica". I es pregunta què ha passat amb els camps, que no hi són, en aquest imaginari. Com és que no n'hem vist fotografies i documentals fins a l'extenuació? Deu ser perquè llibres com *Rua de captius* no han estat mai a la biblioteca del Gran Arxiu de la Memòria Històrica Nacional. "No, por 'Rua de captius' no me viene nada". ➤

Un riu de només fluir

VÍCTOR
OBIOLS

Davant de la poesia que desplega Víctor Sunyol el lector comú de poesia (o de no poesia) s'ha de fer una pregunta fonamental. Com posar-s'hi? S'entén, ¿com experimentar el gaudi instructiu mitjançant la lectura? És la divisa horaciana, *ut doceat et delectat*, i també la de Stevens, que diu que l'escriptura (i, doncs, la lectura, que hi va implícita) ha de donar plaer. Només hi podem transitar si partim d'una entrega absoluta a la proposta, portada a terme amb una

perseverança iniciada fa anys, que ha bastit una mena de vila singular, on cal imaginar una peculiar manera de posar maons, fer una argamassa d'on la sintaxi és absent, constituïda per mots constel·lats, sil·labeig de ritmes propis, gerundis, infinutius, construït per aposició vocativa monuments fragmentaris que esdevenen "rius de només fluir". Com ens recorda en l'epígraf de Pizarnik: "Nunca he pensado con frases".

És una poesia que es fa possible gràcies a la no univocitat dels mots, on tot esclata: ja no ens val analitzar per mitjà de la mètrica, la prosòdia, la fonètica. Ens són insuficients. Re-

tenim caràcters de repetició, accents, intensitats, i podem lletrejar sense necessitat de desxifrar. Els mots com objectes de forma, color, textura i emoció, sense deixar per força el llast de la idea, poden funcionar com una constel·lació contínua (sí, com un cop de daus sense jugar amb els espais, o jugant-hi poc), de dalt a baix, en un *dis-curs* inescotable, subjecte només a la capacitat generadora de llengua del poeta, que escura els límits, que *des-figa* límits, que interroga infatigablement, amb la possibilitat final -i real- del buit (¿amb un calfred produït pel no-res, o bé amb una plenitud nirvànica

QUEST
VÍCTOR SUNYOL
LLIBRES DEL SEGLE
100 PÀG./16€

produïda per aquest mateix no-res? No ho sabem). Com afirma el poeta: "Al final s'arriba a la consciència de la impossibilitat de dir [...] només es pot ser en la recerca o al llindar o en la intenció del dir, en seguir-ne l'impossible quest". Aquest "quest sense destí" que cita Jordi Marrugat a l'epíleg, o "les ales del corb damunt la neu" que esmenta simbòlicament Antoni Clapés en el seu text. És en aquesta operació inversa a què condueix el llenguatge unívoc i uniforme on podem gaudir de la poesia de Sunyol, en la seva aventura extrema, com Ausiàs, "sobre neu, descalç, ab nua testa". ➤